

LAUSUNTO

Helsinki 4.3.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 221/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Erica Mäkipää, erica.makipaa@soste.fi, p. 050 544 5771

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Hallituksen esitys: Tupakkalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että nikotiinipussit otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallitaan noudattaen niille asetettuja sääntöjä. Tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet.

Savuttomille nikotiinituotteille säädettäisiin nikotiiniraja ja niistä kiellettäisiin tunnusomaiset tuoksut tai maut mentolin ja mintun makuja lukuun ottamatta. Muilta osin savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä. Tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin terveysvaroitukset ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin. Tuotteiden vähittäismyynti säädettäisiin luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi ja tuotteiden etämyynti kiellettäisiin. Maahantuonnille säädettäisiin muun muassa määrällisiä ja ajallisia rajoituksia. Tuotteista ja niiden myynnistä perittäisiin valvontamaksut. Savuttomien nikotiinituotteiden käyttö kiellettäisiin päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä. Kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito ja maahantuonti kiellettäisiin alle 18-vuotiailta.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta: SOSTEn mielestä esitys ei tue Suomen tähänastista tupakkapolitiittista linjaa, jonka tavoitteena on tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Erityisen huolestuttavaa on nuorten nikotiiniriippuvuuden lisääntyminen. Esityksen myötä lainsäädännöllä vakiinnutetaan Suomen markkinoille uusi nikotiinituote, mikä omiaan johtajamaan siihen, että tulevaisuudessa myyntiin pyritään tuomaan uudenlaisia nikotiinituotteita. Savuttoman nikotiinituotteen määritelmän lisääminen lakiin on kuitenkin välttämätöntä, jotta nikotiinipusseja ja muita savuttomia nikotiinituotteita voidaan säädellä. Esityksen ehdotukset ovat osittain kannatettavia, mutta erityisesti sallittavien makujen, nikotiinimäärän ja ikärajan osalta niitä tulisi kuitenkin tiukentaa.

Tupakkalain uusiminen on välttämätöntä, mutta nikotiinipussien salliminen ei ole vastuullista tupakkapolitiikkaa

SOSTE pitää tärkeänä sitä, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä. Se kattaisi nikotiinipussien lisäksi myös sellaiset tuotteet, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta jotka muistuttavat käyttötarkoitukseltaan irtonuuskaa, purutupakkaa tai nenänuuskaa.

SOSTEn mielestä esitys, jonka myötä lainsäädännöllä vakiinnutetaan Suomen markkinoille uusi nikotiinituote, ei kuitenkaan tue Suomen tähänastista tupakkapolitiittista linjaa, jonka tavoitteena on tupakkalain 1 §:n mukaisesti ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä.

Säätely käytön rajoittamiseksi osittain kannatettavaa, mutta ei riittävää

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinin enimmäisraja olisi 16,6 milligrammaan nikotiinia grammassa tuotetta.

- SOSTE pitää määrää aivan liian korkeana. Määrä tulisi vähintään puolittaa. Myös lisäaineet, jotka lisäävät nikotiinin imeytymistä tulisi kieltää.

Esityksen mukaan savuttomista nikotiinituotteista kiellettäisiin tunnusomaiset tuoksut tai maut lukuun ottamatta mentolin ja mintun makuja.

- SOSTE ei kannata sitä, että tuotteissa sallittaisiin tunnusomaisia makuja ja toteaa, että maut tulisi kokonaan kieltää. Tämä olisi yhdenmukaista muiden nikotiinituotteiden kanssa. Sallittavat makuvaihtoehdot ovat ristiriitaisia, koska mintun ja mentolin on osoitettu houkuttelevan nuoria. Sen lisäksi, että maut lisäävät tuotteiden houkuttelevuutta, ne vaikuttavat myös nikotiinin imeytymiseen.

Muilta osin savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä.

Savuttomista nikotiinituotteista olisi tehtävä ilmoitukset Valviralle ja maksettava vuosittaiset valvontamaksut

- SOSTE kannattaa näitä ilmoituksia ja valvontamaksuja. Valvoville viranomaisille koituva lisätyö ja sen kustannukset tulee kuitenkin huomioida.

Vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin suomen- ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin.

- SOSTE kannattaa terveysvaroituksia ja pakkausten ulkoasun yhdenmukaistamista. Nämä säännökset tulisivat kuitenkin voimaan vasta myöhemmin. SOSTEn mielestä niiden tulisi tulla voimaan mahdollisimman pian.

Tuotteiden vähittäismyynti säädettäisiin luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi.

- SOSTE kannattaa myyntiin liittyviä lupia ja ilmoituksia.

Tuotteiden etämyynti kiellettäisiin ja tuotteiden maahantuontia rajoitettaisiin.

- SOSTE kannattaa tuotteiden etämyynnin kieltä. Maahantuonnin raja on liian korkea ja sitä tulisi selkeästi laskea.

Tuotteiden muukin kuin elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti alle 18-vuotiaille kiellettäisiin. Lisäksi kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito ja maahantuonti kiellettäisiin alle 18-vuotiailta.

- SOSTE ehdottaa, että kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikäraja tulisi nostaa 20 vuoteen kuten Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä ehdotti raportissaan käytön aloittamisen ehkäisytöimenpiteenä. Nikotiinipussien käyttö on yleistynyt nuorilla ja erityisesti nuoria tulee suojella käytön haitoilta.

Kaikkia tupakkalaissa säädettyjä tupakointikieltoja ei ehdoteta laajennettavaksi koskemaan myös savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä, koska savuttomien nikotiinituotteiden käyttö ei aiheuta samanlaista terveyshaittaa muille ihmisille kuin tupakointi. Esityksessä ehdotetaan, että savuttomien nikotiinituotteiden käyttö kiellettäisiin päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä.

- SOSTE kannattaa näitä käyttöön liittyviä rajoitteita. Niillä annetaan muun muassa mahdollisuus puuttua käyttöön oppilaitoksissa.
- Käyttökieltojen tulisi olla kattavampia, jotta myyntipaikkojen määrä ei lisäänty merkittävästi. On todennäköistä, että savuttomia tupakkatuotteita tulisi myyntiin sellaisiin myyntipaikkoihin, joilla ei ole aikaisemmin ollut tupakkalain mukaista myyntilupaa tai jotka ovat luopuneet myyntiluvista viime vuosina, kuten ravintolat.

Esityksen ristiriitaisuus

Voimassa oleva tupakkalainsäädäntö on riittämätön suojaamaan väestöä ja etenkin lapsia ja nuoria tupakan vastikkeisiin liittyviltä terveyshaitoilta ja -vaaroilta, joten tupakkalain uusiminen on välttämätöntä. Esityksen tavoitteet ovat kuitenkin ristiriitaisia. Samaan aikaan avataan markkinoita ja vakiinnutetaan markkinoille uusi tuote. Tällä pyritään ehkäisemään laittomien kanavien kautta hankitun nuuskan käyttöä ja saamaan sen käyttäjät siirtymään laillisesti myytävien nikotiinipussien käyttöön. Näin ajatellen nikotiinipussien halutaan säilyvän houkuttelevana vaihtoehtona esimerkiksi makuja sallimalla. Toisaalta samalla halutaan ehkäistä nikotiinipussien käyttöä nuorison keskuudessa ja suojella pieniä lapsia myrkytyksiltä.

Päätavoitteena tulisi edelleen olla tupakkalain 1 §:n mukaisesti ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen, ei tasapainoilu erilaisten haittojen välillä.